

De Dr. P.A. Tiele-Stichting stelt zich ten doel om de wetenschap van het boek in al haar aspecten te bevorderen. Om een nauwere samenwerking tussen alle branches en beroepsgroepen in de wereld van het boek te bewerkstelligen heeft zij een samenwerkingsverband tot stand gebracht waarin wetenschappelijke en marktgelieerde organisaties en instellingen zijn vertegenwoordigd.

AANGESLOTEN ORGANISATIES

BNO (Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers)
Boekwetenschap en handschriftenkunde, Universiteit van Amsterdam, Leerstoelgroep-
Book & Byte, Universiteit Leiden, Masteropleiding -
CB (Centraal Boekhuis)
Drukwerk in de Marge, Stichting -
Faculteit der Kunsten, Universiteit Leiden
FOBID (Federatie van Organisaties in het Bibliotheek-, Informatie-, en Documentatiewezens)
Grafische Cultuurstichting
Graphic Design Museum, de Beyerd
KB (Koninklijke Bibliotheek)
Kenniscentrum Boekenvak/Media Business Press b.v.
KVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak)
Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, (NLMD), Nederlands -
Museum Enschedé
Museum Meermann
NBB (Koninklijke Nederlandse Boekverkoopersbond)
NBV (Nederlandse Boekhistorische Vereniging)
Nederlands Genootschap van Bibliofielen
Nederlandse Vereniging van Antiquaren (NVvA)
NUV (Nederlands Uitgeversverband)
Stichting Lezen
Stichting Handboekbinden
Universiteitsbibliotheek Universiteit van Amsterdam (UBA)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Leiden (UBL)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Utrecht (UBU)
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam (UB-VU)
VOB (Vereniging van Openbare Bibliotheken)
Zeeuwse Bibliotheek

WETENSCHAPPELIJKE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.A.H. Bots
Dr. B.P.M. Dongelmans
Prof. dr. J.M.H.J. Hemels
Prof. dr. P.G. Hoftijzer
Prof. dr. A.A. den Hollander, voorzitter
Prof. dr. F.C.J. Ketelaar
Prof. dr. E.A. Kuitert
Prof. dr. J.S. Mackenzie Owen
Prof. dr. P.W.M. Rutten
Prof. dr. D.H. Schram
Prof. G.A. Unger

Donateurs

De Tiele-Stichting wordt niet gesubsidieerd. Donateurs zijn daarom van harte welkom. Zij ontvangen de *Nieuwsbrief*, worden uitgenodigd voor de Tiele-lezingen en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten van de stichting. Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar wordt u donateur. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van de stichting: info@tiele-stichting.nl.

Sponsors

Amsterdam University Press
Bohn Stafleu van Loghum
BOL.com
Koninklijke Bibliotheek
Koninklijke Van Gorcum
WPG Uitgevers
De Dr. P.A. Tiele-Stichting is hen zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Nieuwsbrief

De *Nieuwsbrief* van de Dr. P.A. Tiele-Stichting verschijnt onregelmatig, maar tenminste tweemaal per jaar, onder redactie van Laurens van Krevelen, Ellen van Oers en Corinna van Schendel. Berichten en mededelingen kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting of mailen naar info@tiele-stichting.nl.

BESTUUR

Voorzitter

Laurens van Krevelen

Secretaris

Corinna van Schendel

Penningmeester

Marieke van Delft
Leden

Adriaan van der Weel

Barry Wiebenga

Cees van Wijk
COORDINATOR

Ellen van Oers

COLOFON

DR. P.A. TIELE-STICHTING
Koninklijke Bibliotheek
Postbus 90407
2509 LK Den Haag

T 070 314 02 92
F 070 314 05 12
E info@tiele-stichting.nl
I www.tiele-stichting.nl

KvK AMSTERDAM 41 20 47 37
POSTBANK 59 90 08
FORTIS BANK 83 00 85 084

BASISONTWERP
Yolanda Huntelaar, Amsterdam

DR. P.A. TIELE-STICHTING

Samenwerkingsverband voor Boekwetenschap in Nederland

NIEUWSBRIEF

nr. 11 - september 2008

Nationaal grafisch museum

Peter Rijntjes

Op 11 juni opende Hare Majesteit de Koningin het Graphic Design Museum in Breda, de opvolger van het Centrum voor Beeldende Kunst De Beyerd. Fungeerde dit laatste als kunsthuis, nu is de ambitie een volwaardig nationaal museum te zijn. Met een eigen collectie en intensieve bruikleenrelaties met musea en particulieren. Met taken op het gebied van conservering en research. Met een herkenbare thematiek in de presentatie, een rol als nationaal kenniscentrum en educatieve faciliteiten.

Het Graphic Design Museum kiest voor een integrale benadering. Uitgangspunten voor het coherent presenteren van de historie van de grafische vormgeving zijn research (o.a. in samenwerking met NAGO), het collectioneren van hiaten in 'de collectie Nederland' en het aangaan van bruikleenrelaties voor wat reeds goed elders in Nederland wordt beheerd. Research, collectiebeleid intern/extern en presentatie zijn sturend voor andere activiteiten. Zoals het nationale kenniscentrum, waarbij data uit de research worden gebruikt om publicisten, conservatoren, onderzoekers en docenten van academies te bedienen. Zoals het onderwijsaanbod, waarbij research en exposities dienen als basis voor educatieve programma's, zowel in de klas (digitaal en leskisten) als bij bezoek aan het museum (kijk-wijzers, workshops).

In drie zalen wordt de geschiedenis van honderd jaar Nederlandse grafische vormgeving gepresenteerd. Met interactieve en klasieke methoden wordt de relatie gelegd tussen grafische vormgeving en het tijdsbeeld uit de betreffende periode. Deze vaste expositie vormt het historische fundament voor drie 'doelgroep'-zalen met wissel-exposities, die op de actualiteit inspelen.

Eén zaal is gericht op volwassenen. De nieuwste ontwikkelingen op het terrein van beeldcultuur zijn daar uitgangspunt. Eén zaal is gericht op jong volwassenen. Daarin is het "European Championship Graphic Design" georganiseerd met elf topontwerpers uit Europa onder leiding van Erik Kessels. Eén zaal is gericht op kinderen waarbij zij zelf kunnen ontwerpen en publiceren, naar een concept van "Design Politie".

Kom eens kijken en laat ons weten of we erin slagen onze ambitie als nationaal museum waar te maken.

Peter Rijntjes is directeur a.i. van het Graphic Design Museum, de Beyerd

TIELE-LEZING 2008

Bevlogen en met oog voor details sprak prof. dr. Joan Hemels op 8 mei jl. over de uitgever en hoogleraar pers- en communicatiewetenschap Henk Prakke (1900-1992). Conform diens lijfspreuk 'Homo res sacra homini' (de mens zij voor de mens een heilig iets) stond de mens centraal bij alles wat hij deed: als initiatiefrijke uitgever bij Van Gorcum in Assen, als stimulerend hoogleraar Publizistik in Münster en als gewaardeerd 'Entgrenzer' tussen Nederland en Duitsland.

Joan Hemels / Foto: Jos Uljee

Joan Hemels, *Uitgever in de wetenschap, Henk Prakke (1900-1992) en zijn actuele boodschap* (Amsterdam University Press, ISBN 978-90-8964-006-2: € 14,50). Verkrijgbaar via info@tiele-stichting.nl en bij de boekhandel.

AFSCHEID LAURENS VAN KREVELEN

Tijdens de bestuursvergadering van 5 september 2008 zal Laurens van Krevelen de voorzittershamer overdragen aan Els van Eijck van Heslinga. Aanleiding tot het stellen van enkele vragen.

-Hoe ben je in de Tiele-Stichting terecht gekomen?

"Via mijn vriend Ernst Braches werd ik in 1978 in het bestuur gevraagd om de uitgeverwereld te vertegenwoordigen. Toen Willem Ovink in 1984 plotseling overleed, volgde ik hem op als voorzitter. Die functie legde ik in 1991 neer omdat ik al mijn aandacht nodig had voor het leiden van Meulenhoff & Co, al bleef ik wel bestuurslid. Na mijn pensionering bereidde ik op verzoek van het bestuur de nieuwe structuur van de Tiele-Stichting voor, en werd in 2003 opnieuw voorzitter. Ik denk dat ik met bijna 30 jaar in het Tiele-bestuur wel alle records heb gebroken! Het vorige record had Ton van Uchelen, met bijna 28 jaar."

-Wat waren je verwachtingen in 2003, en wat is er bereikt?

"De Tiele-Stichting heeft de boekwetenschap in 1953 op de kaart weten te zetten binnen het universitaire onderwijs en onderzoek in ons land. Er is daarna ook veel gedaan om boekwetenschap meer bekendheid te geven bij de praktijkmensen van de boekenwereld, maar dat bleek lastig. In 2003 wilde ik juist daar een grote stap vooruit zetten. Met het nieuwe samenwerkingsverband werd de kloof tussen wetenschap en praktijk al een beetje overbrugd, al moet er nog veel worden gedaan om de belangstelling over en weer te vergroten. Een bloeiende boekwetenschap is in het belang van alle sectoren van het boekenvak, maar dan moet de boekwetenschap ook beter weten wat in de praktijk precies omgaat. Het boek en de boekencultuur, de informatieoverdracht via geschriften, die

Den Hollander volgt Al op

Tijdens de vergadering van de Wetenschappelijke Adviesraad (WAR) op 8 mei 2008, heeft prof. Bernard Al het voorzitterschap van de WAR overgedragen aan prof. August den Hollander, hoogleraar Geschiedenis van het Religieuze Boek aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Bernard Al was vanaf de instelling van de WAR in 2003 daarvan voorzitter. Hij heeft op inspirerende wijze de discussies geleid over het werkterrein van de Tiele-Stichting, de taakopvatting van de WAR, en het voorgenomen onderzoeksplatform. Zijn stijl was elegant en bijzonder effectief. De stichting is hem veel dank verschuldigd.

Website vernieuwd

De website van de Tiele-Stichting is grondig vernieuwd, waardoor aanpassingen eenvoudiger kunnen worden verwerkt en het gebruik door geïnteresseerden wordt vergemakkelijkt. De samenwerking met Interpulse Automatisering en met de vormgevers van Werkplaats Amsterdam heeft geleid tot een mooi, nieuw ontwerp. Op de vernieuwde website hebben de Tiele-Nieuwsbrief en de rubriek met boekhistorisch nieuws (in samenwerking met de NBV en Bibliopolis) een plaats gekregen, naast vertrouwde rubrieken als het onderwijsoverzicht, de onderzoeksvoorstellen en het overzicht van Tiele-activiteiten. Zie www.tiele-stichting.nl.

Tiele-hoogleraar Unger eredoctor

Onlangs reikte de Universiteit Hasselt het eredoctoraat uit aan Gerard Unger, hoogleraar Typografische vormgeving aan de Faculteit der Kunsten van de Universiteit Leiden. Deze KB-leerstoel is ingesteld vanwege de Dr. P.A. Tiele-Stichting. De Universiteit Hasselt motiveert het eredoctoraat voor Unger als volgt. Gerard Unger is een van de belangrijkste hedendaagse Nederlandse letterontwerpers en typografische vormgevers. Hij heeft ook internationaal naam gemaakt. Unger is een excellent voorbeeld van een onderzoekende ontwerper of een onderzoeker in de kunsten. Hij heeft talrijke lettertypes op zijn naam staan en heeft vooral oog voor de leesbaarheid van veelvuldig gebruikte lettertypes. Ungers lange en opmerkelijke staat van dienst werd vorig jaar bekroond met het Leidse hoogleraarschap. Hij is de eerste hoogleraar op het terrein van de typografie in Nederland.

moeten collectief worden bevorderd in het huidige grillige informatielandschap, anders verliest het boek terrein.”

-Noem eens enkele hoogtepunten uit de afgelopen jaren.

“In de eerste plaats de groei van het aantal Tiele-leerstoelen van twee naar vier. Dat is tenslotte onze oude kernactiviteit. Waardevol vind ik ook het overzicht dat we sinds enkele jaren geven van de opleidingen boekwetenschap, en die via onze site toegankelijk is. Heel stimulerend is de jaarlijkse Tiele-scriptieprijs, waardoor nieuw talent wordt bekroond. Een hoogtepunt blijft natuurlijk iedere Tiele-lezing, met eminente sprekers als Joost Kist, Ludo Simons, Ronald Soetaert, Joan Hemels - om alleen de laatste vier te noemen.”

Laurens van Krevelen / Foto: Jos Uljee

-Wat wens je de Tiele-Stichting toe?

“Ik hoef niet te wensen dat het boek blijft bestaan, want dat lijkt me wel zeker, ook al zal de plaats van het boek in de informatieoverdracht blijven veranderen. Maar wel hoop ik bij voorbeeld dat het de Tiele-Stichting zal lukken om inderdaad een nationaal onderzoeksplatform tot stand te brengen. Daarmee krijgt de boekwetenschap eindelijk voldoende volume om voor de ‘derde geldstroom’ in aanmerking te komen en weg uit de zijlijn te raken. Ook hoop ik dat het Tiele-initiatief om te streven naar harmonisatie van statistische gegevens over de boekenmarkt en het lezen, waarover in november een deskundigenbijeenkomst wordt gehouden, leidt tot Europees overheidsbeleid om eindelijk het boek serieus te nemen in de officiële statistieken. Er valt nog zoveel meer te wensen: beter vakonderwijs voor de boekensector; meer kennis over de praktijk in uitgeverij en boekhandel bij de wetenschappers; een groter historisch bewustzijn in de wereld van het boek. Kortom, de Tiele-Stichting heeft nog genoeg te doen!”

ELS VAN EIJCK VAN HESLINGA NIEUWE VOORZITTER
Per 5 september zal dr. Els van Eijck van Heslinga als voorzitter tot het bestuur toetreden.

Zij is thans Programma-manager Internationaal e-Depot bij de Koninklijke Bibliotheek. Zij studeerde geschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Leiden, en promoveerde aldaar in 1988. Vervolgens was zij docent/wetenschappelijk medewerker geschiedenis aan de Leidse universiteit, waarna zij in dienst

Els van Eijck van Heslinga /
Foto: Optische Technieken KB

trad bij het Scheepvaartmuseum te Amsterdam. Enkele jaren later werd zij benoemd tot waarnemend directeur van de Koninklijke Bibliotheek, en daarna tot directeur van het bestuursbureau van het College van Bestuur van de Universiteit Leiden. In 2007 keerde zij terug naar de Koninklijke Bibliotheek, waar zij een belangrijke rol vervult bij de acquisitie van elektronische publicaties.

TIELE-SCRIPTIEPRIJS 2008

In 2008 schrijft de Tiele-Stichting opnieuw een prijs uit voor de beste scriptie op het gebied van de boekwetenschap in de ruimste zin des woords. Deelname staat open voor iedere studerende aan een WO- of HBO-opleiding in Nederland. De scriptie moet gereed gekomen zijn in het academisch jaar 1 september 2007 – 1 september 2008 en door de onderwijsinstelling aanvaard. Reeds gepubliceerde scripties komen niet in aanmerking. De taal van de scriptie is Nederlands of Engels.

De jury bestaat uit drie personen. Voor de tweede Tiele-scriptieprijs hebben zitting in de jury: dr. Nel van Dijk, universitair hoofddocent aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit, dr. Ad Leerintveld, conservator Bijzondere Collecties van de Koninklijke Bibliotheek, en dr. Jeroen Salman, docent-onderzoeker literatuur- en boekwetenschap aan de Universiteit Utrecht.

De scriptie moet worden ingezonden in de vorm van een Word-bestand of een PDF-bestand en een print daarvan. De sluitingsdatum voor de inzending is 1 oktober 2008. Voor de beste inzending looft de Tiele-Stichting € 1.000,- uit.

Kijk voor meer informatie op de website: www.tiele-stichting.nl.

Zeeuwse Bibliotheek

Onlangs sloot de Zeeuwse Bibliotheek te Middelburg zich aan bij het samenwerkingsverband van de Tiele-Stichting. De Zeeuwse Bibliotheek is de grootste culturele instelling in de provincie Zeeland en één van de toonaangevende bibliotheken in Nederland. Zij vervult de taak van openbare bibliotheek in Middelburg, is de wetenschappelijke bibliotheek voor Zeeland en heeft tevens de functie van Provinciale Service Organisatie voor Zeeland.

Stichting Amor Librorum

De Stichting Amor Librorum werd opgericht in 1989 op initiatief van de KB door drie partijen: de Nederlandsche Vereniging van Antiquaren, de UKB (het samenwerkingsverband van de universiteitsbibliotheken en de KB) samen met Museum Meeranno, en het toenmalige samenwerkingsverband wsf-bibliotheken. Het doel was om in onderling overleg en in gezamenlijke acties en fondsenwerving ervoor te zorgen dat Nederlands cultureel erfgoed in de vorm van kostbare handschriften en oude en bijzondere gedrukte werken, als zij op de markt kwamen, voor Nederland behouden zouden blijven en in een Nederlandse openbare bibliotheekinstelling terecht zouden komen. Na een actieve beginperiode moest het bestuur inzien dat het belangrijkste doel, de gezamenlijke fondsenwerving, niet gemakkelijk van de grond kwam. In de jaren negentig werd de rol van Amor Librorum bij de fondsenwerving steeds geringer. In het voorjaar van 2008 heeft het bestuur besloten de Stichting op te heffen. De bescheiden rekeningen zijn toegevoegd aan de financiën van de Tiele-Stichting, waarvoor zij zeer erkentelijk is.

Beleidsplan 2009-2013

Op 8 mei 2008 heeft de Vergadering van Aangeslotenen het nieuwe Beleidsplan 2009-2013 goedgekeurd. Dit plan bouwt voort op de uitgangspunten van het afgelopen Beleidsplan. Er is thans sprake van (in beginsel) tien vaste activiteiten van de Stichting en een wisselend aantal incidentele projecten. De vaste activiteiten, met de instandhouding van de universitaire leerstoelen als centrale functie, zijn op heel het brede kennisterrein van de boekenwereld en de boekhistorie gericht. Daarnaast is er enige flexibiliteit om incidentele projecten aan te vatten. Het Beleidsplan 2009-2013 kan worden aangevraagd bij het bureau: info@tiele-stichting.nl.